

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี แต่ในความรู้สึกนึกคิดของคนเป็นจำนวนมากไม่น้อยเห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ถ้าวไปอย่างแท้จริง (นวล วิทยุระนันท์ 2527 : 177) ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว การที่จะพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าและมีความเจริญอย่างเต็มที่นั้นก็มีใช้เรื่องที่ทำไต่ถ้ายหนัก ทั้งที่มีผู้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยไว้ว่า "... การที่จะให้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยก็นับว่าเป็นการยากอยู่แล้ว แต่การที่จะธำรงรักษาไว้ และพัฒนาให้ระบอบประชาธิปไตยก้าวหน้าต่อไป ย่อมเป็นการยากยิ่งทวีคูณ ..." (บุญเย็น วอทอง 2512 : 2) อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่า กระบวนการประชาธิปไตย ไม่สามารถที่จะปลูกฝังและสร้างให้มีความมั่นคงได้ในระยะเวลาอันสั้น หากแต่จะต้องมีการสร้างที่ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ 2527 : คำนำ) และประชาธิปไตยของไทยจะเจริญก้าวหน้าได้มากทีเดียว หากประชาชนส่วนใหญ่ได้มีความเข้าใจฐานะการเป็นพลเมืองที่ในสังคมประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง และพยายามยึดกฎเกณฑ์ของประชาธิปไตยเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองในสังคม (กรมลดทอนธรรมชาติ 2519 : 300)

การศึกษาเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อทุกแง่มุมของชีวิต สังคมจะปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างราบรื่นก็ต่อเมื่อมีการปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบการปกครองแบบนี้ (อัมพร มีสุข 2517 : 17) ประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ การเรียนรู้และการฝึกฝนต้องเริ่มตั้งแต่

อยู่ในวัยเด็ก ถ้าสามารถฝึกฝนให้นักเรียนมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนประถม-
ศึกษาอย่างทั่วถึงแล้ว ย่อมจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยตามนโยบายของ
รัฐบาล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : คำนำ)

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่เด็กส่วนใหญ่ได้มีโอกาสเข้ามา
ใช้ชีวิตอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งนานประมาณ 6 ปี ตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษา
พุทธศักราช 2523 ที่กำหนดว่า "ให้บุตรครองเด็กที่อายุย่างเข้าปีที่แปด ส่งเด็กนั้นเข้า
เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จนกว่าจะมีอายุย่างเข้าปีที่สิบห้า" จะเห็นได้ว่าช่วง
อายุที่เกิดเข้ามาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษานั้น เริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนย่างเข้าวัยรุ่น ซึ่ง
เป็นช่วงวัยที่เหมาะสมที่จะสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กกำลัง
พัฒนาทั้งทางกาย ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาได้จัด
กิจกรรมที่เสริมสร้างประชาธิปไตยอย่างจริงจังแล้ว ก็คาดได้ว่าเมื่อนักเรียนจบจากชั้น
ประถมศึกษาไปแล้ว จะสามารถมีวิถีชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี และสามารถ
ช่วยสร้างเสริมสังคมให้เป็นสังคมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขได้อีกด้วย
ซึ่งการสร้างเสริมให้นักเรียนมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยนั้น โรงเรียนจะต้องสร้างบรรยากาศ
ประชาธิปไตยขึ้นในโรงเรียน โดยสอดแทรกในกิจกรรมทุกอย่างที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น
ทั้งกิจกรรมตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 และกิจกรรมเสริมหลักสูตร (สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 49 - 51) และถ้าหากจะเปรียบ
โรงเรียนประถมศึกษาเป็นประเทศ นักเรียนประถมศึกษาถือคองเปรียบได้กับพลเมืองของ
ประเทศ ซึ่งจะต้องมีความสำนึกหรือวิญญาณเป็นประชาธิปไตยเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป
โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องถูกจัดให้เป็นแหล่งฝึกความเป็นนัก
ประชาธิปไตยให้นักเรียน ดังที่ เชาวรัตน์ คันสยะวิชัย (2525 : 48) ได้กล่าวถึง
ความจำเป็นในการฝึกว่า

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม (Social Institution)
รองจากสถาบันครอบครัว โรงเรียนเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ หล่อหลอมชีวิต
จิตใจของนักเรียน นักเรียนจะเชื่อฟังครูยิ่งกว่าบิดามารดาเสียอีก โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา โอกาสเช่นนี้เป็นโอกาสที่โรงเรียนจะฝึก
สอน ถ่ายทอดวิชาความรู้ทางประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นรูป

แบบการปกครอง อุณหภูมิ และวิถีชีวิต เด็กจะรับได้เป็นอย่างดี ครูเองจะพยายามประพฤติปฏิบัติในตามประชาธิปไตยให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เมื่อโรงเรียนฝึกสอนถ่ายทอดก็ย่อมมีผลกระทบบนทางที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในที่สุด

สำหรับปีการศึกษา 2528 นี้ กระทรวงศึกษาธิการได้เน้นการสอนประชาธิปไตยให้เห็นผลและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างจริงจัง โดยให้โรงเรียนจัดกิจกรรมทุกประเภท โดยสอดแทรกการอยู่ร่วมกัน และการทำงานแบบประชาธิปไตยควบคู่กับการสอนภาคปฏิบัติด้วย (ชวน หลีกภัย 2528 : 5) อย่างไรก็ตาม เครื่องมือสำคัญในอันที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการให้การศึกษาเป็นสำคัญ ทั้งใฝ่ผู้กล่าวถึง ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนชาวไทยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยว่า "... เรารู้จักประชาธิปไตยเฉพาะในเรื่องการปกครอง เราไม่ได้รับการปลูกฝังลักษณะของประชาธิปไตยลงไปในชีวิต จิตใจ ฉะนั้น การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานทั้งส่วนตัวและส่วนรวมทั่วไป จึงไม่มีลักษณะของประชาธิปไตย ..." (เกรียง เชี่ยมสกุล 2510 : 95) ส่วนวิธีการที่จะปลูกฝังให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยนั้น ใฝ่ผู้เสนอแนะไว้เช่น สุเมธ สุภาสัย (2501 : 17) เสนอว่า "การสอนในแนวทางปฏิบัติ จะต้องให้นักเรียนทำงานเป็นหมู่คณะ นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ เซาว์ตัน คินสยะวิชัย (2525 : 48 - 49) ที่ว่า

ในทางปฏิบัติ ครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้มีการเลือกหัวหน้านักเรียน โดยการออกเสียงทั้งวิธีลับและเปิดเผย จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมนอกหลักสูตร โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำอย่างมีเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 14) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข สามารถให้สิทธิเสรีภาพภายในขอบเขตของกฎหมาย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคม โดยดำเนินการจัดให้มีคณะกรรมการนักเรียนหรือสถานักเรียนขึ้น

การจัดให้มีสถานักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียนขึ้นนั้น ก็เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกโดยการกระทำ (สาร สารทัศน์นามิต 2521 : 25) เป็นแหล่งกลางในการฝึกฝนตนเองให้มีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย ภูมิวิธีการนำทฤษฎีประชาธิปไตยไปประสานกับการปฏิบัติจริง (รัตนา ชัยนงาน 2517 : 8) ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังการปกครองแบบประชาธิปไตยในตัวนักเรียนตั้งแต่เยาว์วัย จนกระทั่งสามารถเข้าใจและเรียนรู้ มีความพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเป็นอย่างดี (อรุณรณ ทนาคันธ 2518:7) ส่วน วันนอร์ มะทา (2523 : 313) มีความเห็นว่า การที่จะฝึกให้นักเรียนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตย นอกจากจะเรียนภาคทฤษฎีในห้องเรียนแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องให้นักเรียนได้ฝึกภาคปฏิบัติในโรงเรียน ควบคู่การจัดตั้งสถานักเรียน นอกจากจะช่วยให้นักเรียนได้รู้ซึ่งถึงความ เป็นประชาธิปไตยแล้ว ยังเป็นประโยชน์กับการปกครองนักเรียน ช่วยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของครูได้เป็นอย่างมาก

เป็นกิจกรรมสำคัญในการที่จะช่วยฝึกให้นักเรียนได้เข้าใจการดำเนินการชีวิตตามแบบอย่างประชาธิปไตย มีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย รู้จักปกครองตนเองและปกครองผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี (มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช 2525 : 82) สถานักเรียนอาจทำหน้าที่เป็นผู้นำมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียนภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะประกอบด้วยนักเรียนที่ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการแล้ว ควรมีครูเป็นที่ปรึกษาและในการตัดสินใจต่าง ๆ นั้น ควรใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (ประติบ นิสหงงา 2524 : 44)

วิไลรัตน์ ยิ้มแดง (2527 : 5) มีความเห็นว่า สถานักเรียนเปรียบเสมือนเวที สำหรับฝึกนักเรียนให้เป็นนักประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง คือรู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ถ้าแสดงออกในโอกาสที่เหมาะสม นอกจาก

นี่ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์หลายด้าน เช่น การพูดอย่างมีเหตุผล ความมีวินัยในตนเอง รู้จักทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบระเบียบ เคารพในสิทธิหน้าที่ ของผู้อื่น รู้จักวิจารณ์ผู้อื่นอย่างยุติธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องออกนอกกรอบคำวิจารณ์ รู้จัก ตักสินใจอย่างมีเหตุผล มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และรู้จักยกย่องผู้อื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้คือ คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีที่ประเทศชาติต้องการ

สถานักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจวิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตย มุ่งเน้นให้เกิดคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดำรงชีวิตอย่างมีระบบระเบียบ รู้จักใช้สิทธิของตน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ถ้าแสดง ออกซึ่งความคิดเห็น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นธรรม มีความคิดสร้าง สรรค์ และส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ อีกทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นให้เกิดได้แสดงพฤติกรรม กล้าคิด กล้ากระทำมากขึ้น (สำนักงานคณะ กรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 197)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี มีโรงเรียนในสังกัดจำนวนทั้งสิ้น 1,330 โรงเรียน แบ่งออกเป็น 183 กลุ่มโรงเรียน มีครูรวมทั้งสิ้น 13,149 คน มี นักเรียนรวมทั้งสิ้น จำนวน 264,356 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราช- ธานี 2528 : ง) ได้ให้ความสำคัญและมีแนวสโยบายที่จะให้นักเรียนระดับประถม- ศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ ได้ฝึกปฏิบัติโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม การปกครองระบอบประชาธิปไตย พัฒนาประชาธิปไตย เพื่อให้เยาวชนที่จบชั้นประถมศึกษา ได้ดำรงตนเป็นพลเมืองดีของชาติบ้านเมืองในอนาคต ทั้งได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการ ศึกษา ระยะที่ 5 (2525 - 2529) ข้อ 4 ความว่า "ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ประชาธิปไตย ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม พหุภาษา และสหการโรงเรียน" (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี 2525 : 4) และได้บรรจุโครงการ ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

ปีงบประมาณ 2526 ได้จัดทำโครงการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนไว้ เป็นโครงการที่ 38 ของแผนปฏิบัติงานประจำปี ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

เป้าหมายที่จะอบรมครูในสังกัดให้เข้าใจวิธีการปลูกฝังประชาธิปไตยและนำไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ คัดเลือกครูเข้ารับการอบรม อำเภอละ 3 คน จำนวนทั้งสิ้น 63 คน และใช้งบประมาณการศึกษาเพื่อความมั่นคง เป็นจำนวนเงิน 71,000 บาท (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี 2526 : 79 - 80) และจากการติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการ ปรากฏว่า ไม่สามารถปฏิบัติการได้ตามเป้าหมาย เพราะมีปัญหาเรื่องงบประมาณการศึกษาเพื่อความมั่นคง เพราะมีโครงการเร่งด่วน ด้วยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ จัดให้มีการอบรมครูผู้สอนพลศึกษาของโรงเรียนในหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง งบประมาณจึงถูกนำไปใช้เพื่อการนี้

ปีงบประมาณ 2527 ได้จัดทำโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยจัดอันกับความสำคัญของโครงการไว้ในอันดับที่ 10 ของแผนปฏิบัติงานประจำปี ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมีเป้าหมายที่จะให้โรงเรียนในสังกัดจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยขึ้นในโรงเรียนคือ

1. โรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทยากจน จำนวน 42 โรงเรียน
2. โรงเรียนพัฒนาตัวอย่าง (Model) จำนวน 105 โรงเรียน
3. โรงเรียนที่มีความพร้อม

โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ให้โรงเรียนไว้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี 2527 : 37 - 39) และจากการติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการ ปรากฏว่า โรงเรียนในสังกัดสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยขึ้นในโรงเรียนได้ตามเป้าหมาย

ปีงบประมาณ 2528 ได้จัดทำโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนในลักษณะของโครงการต่อเนื่อง ตามรหัสที่ 78200258 ของแผนปฏิบัติงานประจำปี ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัด จัดทำรูปแบบ

เป็นตัวอย่างในการจัดกิจกรรม ประชาธิปไตย เพื่อเผยแพร่กิจกรรมที่ให้แก่โรงเรียน
ประถมศึกษาในสังกัดใช้เป็นแนวปฏิบัติ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
2528 : 78 - 79) และจากการศึกษาผลการปฏิบัติงานตามโครงการ ปรากฏว่ามี
โรงเรียนที่ได้ดำเนินการตามโครงการ และได้จัดให้มีกิจกรรม สถานักเรียนขึ้นในโรงเรียน
จำนวน 721 โรงเรียน (สำรวจเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2528)

จะเห็นได้ว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ได้พยายามอย่าง
เต็มที่ในอันที่จะส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ให้เห็นผล
ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ผลการดำเนินงานปรากฏว่า บางโรงเรียน
พบปัญหาในเรื่องขอข้ายอำนาจหน้าที่ของ "สถานักเรียน" เพราะยังไม่มีแนวทางที่กำหนด
ให้ปฏิบัติชัดเจน บางโรงเรียนสถานีอำนาจของโหมนักเรียนได้ คำหนักครุได้ นอกจากนี้การ
จัดกิจกรรมของสถานักเรียนก็ต่างคนต่างจัด กิจกรรมบางอย่างไม่สร้างเสริมวิถีวิศวะประชา
ธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี 2528 :
11 - 12) ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประถมศึกษาในระดับจังหวัด
จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการนิเทศติดตามผล โครงการสนับ
สนุนกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ตาม
นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดสถานักเรียน ของโรงเรียนในโครงการส่งเสริม
ประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดสถานักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ครูและ
นักเรียนของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับประถมศึกษา สังกัดสำนัก
งานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการจัดสถานักเรียนของโรงเรียนในโครงการ
ส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

คำถามในการวิจัย

คำถามที่จะศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. การจัดกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี แต่ละขนาด มีวิธีการในการจัดอย่างไร

- 1.1 มีการเตรียมการอย่างไร
- 1.2 มีการดำเนินการอย่างไร
- 1.3 มีขอบเขตความรับผิดชอบเพียงใด
- 1.4 มีกิจกรรมที่ดำเนินการอะไรบ้าง
- 1.5 ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไร

2. โรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี แต่ละขนาดมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไร

- 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาอะไรบ้าง
- 2.2 ครูที่ปรึกษาสถานักเรียนมีปัญหาอะไรบ้าง
- 2.3 ประชาชนสถานักเรียนมีปัญหาอะไรบ้าง

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และมีการจัดกิจกรรมสถานักเรียน ก่อนปีการศึกษา 2528 เท่านั้น

1.2 ขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
งานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
และมีการจัดกิจกรรมสถานักเรียน ก่อนมีการศึกษา 2528 ที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง
ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 การจัดสถานักเรียน ศึกษาในรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 การเตรียมการ

- 1) การศึกษางาน
- 2) การวางแผนในการจัดสถานักเรียน
- 3) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานักเรียน
- 4) การเตรียมบุคลากร
- 5) การเตรียมอุปกรณ์
- 6) การเตรียมงบประมาณ

2.1.2 การดำเนินงาน

- 1) การเลือกครูที่ปรึกษา
- 2) การเลือกสมาชิกสถานักเรียน
- 3) การดำเนินงานของสถานักเรียน
- 4) อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานักเรียน
- 5) กิจกรรมที่สถานักเรียนดำเนินการ

2.1.3 การประเมินผล

- 1) ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมของสถานักเรียน
- 2) ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมของสถานักเรียน
- 3) วิธีประเมินผลในการจัดกิจกรรมของสถานักเรียน

2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสถานักเรียน ศึกษาในรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การบริหารงาน

- 1) การกำหนดนโยบาย

2) การวางแผนปฏิบัติงาน

3) การดำเนินงาน

4) การประเมินผล

2.2.2 บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูใน
โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

1) ความรู้และทักษะ

2) ความร่วมมือและการให้ความสำคัญ

2.2.3 เวลา

1) งานในหน้าที่รับผิดชอบตามปกติ

2) การอุทิศเวลา

2.2.4 งบประมาณ

1) แหล่งงบประมาณ

2) วิธีการจัดหางบประมาณ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์คือหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จะได้ใช้เป็นแนวทางในการนิเทศติดตามผลโรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษา
2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะได้ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด จัดกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่น ๆ จะได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาวิจัยของผู้ที่สนใจต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยขอกำหนดความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

โรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตย หมายถึง โรงเรียนที่ดำเนินการกิจการนักเรียน โดยจัดให้มีโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีการปกครองความคุ้มกันเอง ยึดถือเสียงข้างมากในการปฏิบัติงาน มีการอภิปรายอย่างมีเหตุผล มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และแบ่งงานกันทำอย่างทั่วถึงตามความเหมาะสม

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ ให้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ

ครู หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาของสถานักเรียน และสอนประจำอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งประธานสถานักเรียนและกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา

สถานักเรียน หมายถึง องค์กรที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกคณะกรรมการของตนขึ้นมาเป็นตัวแทนของนักเรียนทั้งโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน และในส่วนตัวเป็นความนึกเห็นของพวกตนตามที่ทางโรงเรียนเห็นชอบ โดยมีการแบ่งงานกันรับผิดชอบ และร่วมมือกันทำงาน ทั้งนี้ต้องมีครูที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ

การจัดสถานักเรียน หมายถึง การดำเนินงานให้ไ้ไ้มาซึ่งสถานักเรียน โดยมีกระบวนการตั้งแต่ การเตรียมการ การดำเนินงานให้ไ้มาซึ่งคณะกรรมการสถานักเรียน ตลอดจนการปฏิบัติงานในขณะเสกความรับผิดชอบของสถานักเรียน และการประเมินผล การดำเนินงานของสถานักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และมีการจัดกิจกรรมสถานักเรียน ก่อนปีการศึกษา 2528 จำนวนทั้งสิ้น 721 โรงเรียน (สถิติสำรวจเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2528)

1.2 กลุ่มตัวอย่างประชากร สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และมีการจัดกิจกรรมสถานักเรียน โดยดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ในแต่ละอำเภอ และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สำหรับโรงเรียนที่สุ่มตัวอย่างขอบแบบสอบถาม ได้จำนวนผู้บริหารโรงเรียน 422 คน ครู 422 คน นักเรียน 422 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,266 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 3 ชุดคือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับผู้บริหารโรงเรียน

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับครู

ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับนักเรียน

แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) และเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 การจัดสถานักเรียน เป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสถานักเรียน เป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการปรับปรุง ส่งเสริม การ
จัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการจักสถานักเรียน
ปัญหาและอุปสรรคในการจักสถานักเรียน ซึ่งปรากฏอยู่ในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3
ของแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอ
ข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะหรือแนวทาง
ในการปรับปรุง ส่งเสริม การจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่ง
ปรากฏอยู่ในตอนที่ 4 ของแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด ใช้วิธีรวบรวมและนำเสนอตามลำดับ
ความถี่

การนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 5 บทดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของ
การวิจัย คำถามในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับ

บทที่ 2 บรรณคดีที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจักสถานักเรียน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากร
และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์
ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของ
ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ความลำบาก โดยเสนอในรูปแบบบรรยายประกอบ
ตาราง

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ กล่าวถึง วัตถุประสงค์
ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ และ
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

บรรณานุกรม แสดงรายการหนังสือ และเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบใน
การวิจัย

ภาคผนวก ประกอบด้วยแบบสอบถามและอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย